

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

ІСТОРИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

**КАФЕДРА ІСТОРІЇ СТАРОДАВНЬОГО СВІТУ ТА СЕРЕДНІХ
ВІКІВ**

**Методичні рекомендації по написанню курсових, дипломних і
магістерських робіт для студентів, що спеціалізуються по
кафедрі історії стародавнього світу та середніх віків**

**Упорядник – М.О. Рудь,
кандидат історичних наук,
доцент**

КИЇВ – 2011

Методичні рекомендації до написання курсових, дипломних і магістерських робіт для студентів, що спеціалізуються по кафедрі історії стародавнього світу та середніх віків / Упорядник. М.О. Рудь. - К., 2011. – 19 с.

Рекомендовано до друку рішенням кафедри історії стародавнього світу та середніх віків, протокол № 1 від 31 серпня 2011р.

I. КУРСОВА РОБОТА.

Одним з обов'язкових видів наукової роботи студентів історичного факультету, починаючи з другого курсу, є написання ними курсових робіт. Головна мета курсової роботи полягає у тому, щоб прищепити студентам навички самостійної науково-дослідної роботи, що передбачає оволодіння основною методологічною базою історичних досліджень. набуття вміння працювати з різними типами історичних джерел, осмислено читати і критично сприймати наукову літературу, навчитися чітко, ясно і переконливо викладати свої думки. У процесі написання курсової роботи студент набуває досвіду наукової полеміки. творчого осмислення історичних явищ, розвиває здатність до самостійних суджень, наукових висновків і узагальнень.

Курсову роботу на історичному факультеті Київського національного університету імені Тараса Шевченка студенти пишуть з початку їх спеціалізації по кафедрі, тобто з другого курсу. Завданням їх першої на кафедрі історії стародавнього світу та середніх віків курсової роботи є поглиблене вивчення однієї з важливих тем з історії Стародавнього Сходу, Стародавньої Греції і Риму, історії Середніх Віків та раннього Нового часу, а також історії Середньовічного Сходу.

Курсова робота ні в якому разі не повинна бути компіляцією, побудованою на зведенні різних даних з монографій, наукових статей, навчальних посібників і т.і. Уже на 2 курсі і тим паче на наступних курсах курсова робота повинна базуватися на аналізі історичних джерел. При цьому важливо проявити вміння добирати необхідний з теми дослідження матеріал, аналізувати і систематизувати його, вибирати з усієї сукупності зібраних даних і свідчень найбільш суттєві, вірно формулювати висновки. Слід пам'ятати, завдання курсової роботи не можуть зводитися лише до встановлення і підбору фактів, а потім опису їх. Важливо пояснити установлені історичні факти і події у їх внутрішньому зв'язку, розкрити їх історичне значення і наслідки.

Виконання курсових робіт починається з вибору теми. при виборі теми студент повинен виходити зі своїх наукових зацікавлень, уподобань, і можливостей. При цьому обов'язково слід враховувати такі фактори, як актуальність теми. її важливість, науково-теоретичне і практичне значення, наявність джерел, ступінь висвітлення даної проблеми в історіографії. Вибираючи тему, студент повинен враховувати і те, чи може вона пізніше розроблятися як тема дипломної роботи. Непоодинокими є випадки, коли вдало обрана на другому курсі тема курсової роботи розроблялась і в наступні роки навчання, звичайно, зазнаючи певних кореляцій, розширення (хронологічного, територіального, проблемного), навіть ставала темою кандидатської дисертації.

З визначенням теми курсової роботи студент не повинен зволікати. На кафедрі історії стародавнього світу та середніх віків Київського національного університету імені Тараса Шевченка крайнім строком для цього є 15 жовтня. Півтора місяці для вибору теми цілком достатньо, щоб студент уже в першому семестрі другого курсу зміг розпочати роботу по збору матеріалу з обраної теми.

З метою полегшення вибору теми на кафедрі історії стародавнього світу та середніх віків, як і на інших кафедрах історичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка складається та затверджується основна тематика курсових, дипломних і магістерських робіт. На кафедрі історії стародавнього світу та середніх віків такий список містить 75 назв робіт з історії Стародавнього Сходу, 110 – з історії Стародавньої Греції і Риму, 105 – з історії Середніх Віків, 75 – з історії раннього Нового часу, близько 100 – з історії Середньовічного Сходу. Як показує практика, студенту другого курсу досить складно обрати тему курсової роботи без допомоги викладача, котрий читає той чи інший період історії Стародавнього Світу чи Середніх Віків, оскільки пропонується йому проблематика знайома лише частково. На момент обрання теми курсової роботи студенти лише починають слухати лекції з історії Середніх Віків, а історія Середньовічного Сходу та раннього Нового часу читається їм лише у четвертому семестрі. коли завершується написання курсової роботи студентом другого

курсу. Тому своєчасна консультація викладача при обранні теми дозволяє студенту вірно визначити, чи повністю вона відповідає його науковим інтересам, зрозуміти науково-теоретичне і практичне значення обраної теми, настільки вона досліджена у спеціальній історичній літературі, чи є по ній доступні джерела, чи може вона у подальшому розроблятися як тема дипломної роботи. Студенту слід реально усвідомлювати рівень своєї підготовки, зокрема, мовної, бо без знання, наприклад, німецької, важко розраховувати на ґрунтовне оволодіння матеріалом при дослідженні проблем історії середньовічної Німеччини. Ряд тем вимагають спеціальних палеографічних знань, володіння давніми мовами.

Студент може запропонувати свою тему курсової роботи, узгоджену з потенційним науковим керівником. Кафедра звичайно підтримує ініціативу студента, якщо тема того варта, інколи дещо відредагувавши її назву.

Обравши тему курсової роботи, студент повинен, не гаючи часу, з'ясувати коло питань, що відносяться до неї: прочитати по вузівському підручнику розділ, присвячений відповідному історичному періоду та ознайомитись по хрестоматії з джерелами, що відносяться до розглядуваної проблеми; вивчити бібліографію і скласти картотеку необхідних для роботи публікацій джерел і новітньої літератури; нарешті скласти детальний конспект найбільш ґрунтовної з даної теми роботи (або розділу з роботи) якогось сучасного автора. Так, якщо тема курсової роботи «Духовне і матеріальне в повсякденному житті стародавніх германців (I ст. до н.е. – II ст. н.е.)», то насамперед необхідно ознайомитись з § 2 розділу III підручника «История средних веков» / Под ред. С.П. Карпова. – 5-е изд. – М., 2005, та розділом I посібника «Средневековая Европа глазами современников и историков» / Под ред. А.Л.Ястребицкой. – М., 1995. – Ч. I, де вміщено стислий виклад основного змісту окремих робіт провідних вітчизняних і зарубіжних істориків та фрагменти джерел, а також переглянути основні джерела про стародавніх германців. опубліковані в «Історії західноєвропейського середньовіччя. Хрестоматія» / Упорядн. М.О. Рудь. – К., 2005 (розділ I).

Після ознайомлення з дослідженнями загального характеру і основними джерелами студент складає план курсової роботи і список літератури. На другому курсі план курсової роботи складається студентом під керівництвом викладача, на третьому і четвертому курсах – самостійно, а викладач вносить лише відповідні корективи і уточнює окремі питання плану.

Студент повинен усвідомити уже на першому етапі роботи необхідність складення детального письмового плану. Такий план організовує думку, заставляє замислитись над логікою дослідження. Складення детального письмового плану дозволяє уточнити структуру, зміст, а іноді і тему майбутньої роботи. Нарешті, очевидна чисто практична необхідність плану: його пункти будуть служити питаннями, на котрі студент повинен буде шукати відповіді при подальшому систематичному вивченні джерел та літератури.

План охоплює такі структурні частини роботи: вступ, основна частина, висновки, список використаних джерел та літератури, додатки (за необхідності). При написанні курсових робіт у студентів часто виникають труднощі з поділом основної частини роботи на структурні одиниці (розділи, підрозділи). Для того, щоб правильно й грамотно здійснити цей поділ, необхідно дотримуватись наступних вимог:

- усі розділи курсової роботи мають бути приблизно однаковими за обсягом;
- у розділах основної частини подають проведені теоретичні дослідження, аналіз і узагальнення результатів досліджень;
- матеріал одного розділу не повинен повторюватись в іншому розділі;
- план має бути простим чи складним, але не може бути змішаним; якщо один з розділів розбитий на підрозділи, то й інші розділи мають складатися з кількох підрозділів;
- у роботі зі складним планом у розділі має бути не менше двох підрозділів;
- розділ за обсягом не може бути меншим, ніж 7 сторінок;

- не слід робити багато розділів (не більше 3 – 4);
- назви розділів не повинні повторювати тему роботи, а назви підрозділів – назви розділів.

Для підбору літератури з теми можна використовувати бібліографічні каталоги, бібліографічні довідники і покажчики літератури з історії Стародавнього Світу, історії Середніх Віків та історії раннього Нового часу, прикнижкові та пристатейні списки літератури, виноски і посилання в підручниках, монографіях, колективних і багатотомних працях. В них, як правило, в кінці подаються списки відповідної літератури до певних розділів, варто використовувати й енциклопедичні видання, щорічні змісти публікацій в історичних журналах, таких як: «Вестник древней истории», «Вопросы истории», «Восток», «Средние века», «Східний світ» та ін.

Цінною підмогою студенту при складанні бібліографії курсової роботи можуть стати дані з Інтернету, що публікуються на сайтах «Археология. РУ», «Библиотека Auditorium.ru», «Библиотека Гумер – История», «Восточная литература», «Древний Рим», «Монсальват», «Orbis medievalis. Сайт медиевистов Института всеобщей истории РАН», «Сайт исторического факультета МГУ им. М.В. Ломоносова», «Центр Антиковедения СПбГУ», «Хронос», «X Legio» та ін.

Від початкового загального ознайомлення необхідно перейти до систематичного вивчення всього комплексу матеріалів, що відносяться до теми. Тут бажано дотримуватися хронологічного принципу: знайомлячись з джерелами, а потім (або ж одночасно) з працями вчених нового часу, є сенс розпочинати кожного разу з більш ранніх матеріалів. Це дозволить виявити спадкоємність і новизну у викладі авторів, що змінювали один одного. При цьому студент повинен керуватися питаннями щойно складеного плану, фіксуючи у вигляді виписок на окремих листах, у більш важливих випадках, у вигляді невеликих конспектів ті повідомлення джерел і думки новітніх дослідників, котрі можуть ілюструвати окремі пункти плану. При цьому, звісно, повинно відбуватись і певне уточнення плану: в міру ознайомлення з історичним матеріалом стає зрозумілим, що деякі питання виявилися упущеними, а інші потребують нового формулювання.

Для отримання необхідних навичок при обробці історичного матеріалу, а саме: уміння уважно прочитати джерело чи статтю новітнього автора, зробити невеликий, але змістовний конспект, вірно визначити місця, у текстах джерела чи наукових праць, котрі необхідно буде зафіксувати у вигляді окремих виписок, особливо корисним є заняття просопографічними студіями, тобто вивчення історичних матеріалів стосовно окремих особистостей.

Завершуючи вивчення джерел і новітньої літератури, студент зобов'язаний систематизувати накопичений матеріал: розподілити конспекти і виписки по пунктах плану, оцінити забезпеченість джерелами і літературою окремих розділів у зв'язку з цим ще раз уточнити структуру майбутньої курсової роботи, а головне, повернутись до тієї основоположної праці, котра була законспектована ним у першу чергу. Студент повинен подумати над питаннями: чи все враховано його попередником? Чи всі проблеми, яких торкався цей попередник розв'язані? Що викликає сумнів і в чому ж сенс, нового звернення до даної теми? Отже, перш ніж писати текст, потрібно чітко усвідомити, у чому ж власне полягає завдання даної курсової роботи.

Наскільки б великим не було значення попередніх етапів роботи, вирішальним все-таки є останній – написання тексту курсової роботи. Деякі студенти зволікають з переходом до цього завершального етапу і нерідко намагаються написати курсову роботу за кілька днів. Звісно це не вірно. Курсову роботу необхідно писати поступово (протягом півтора – двох місяців), адже виклад повинен базуватись на фактичному матеріалі джерел та вивченні наявної літератури. Тому при написанні тексту доводиться весь час звірятися з накопиченим раніше матеріалом, точніше говорячи, при написанні кожного розділу

потрібне нове звернення до зроблених раніше конспектів та виписок, причому нерідко виявляється необхідним додаткове вивчення якого-небудь документу, статті чи книги.

Виклад матеріалу основної частини роботи має бути логічним, послідовним, без повторів і не виходити за хронологічні межі дослідження. Не слід зловживати зайвою описовістю та констатацією відомих фактів. Головну увагу студенту треба зосередити на пошуку належних аргументів для відстоювання своєї точки зору, вмінні розібратися у складному переплетінні думок своїх попередників, адже дослідження вузлових проблем історії Стародавнього Світу та Середніх Віків велося протягом століть.

Зі змістом розділів курсової роботи тісно пов'язаний вступ, приступити до написання якого слід тоді, коли не лише добре вивчені джерела та література, але й написано основний текст розділів. Глибоке знання досліджуваної проблеми дозволить проявити у вступі самостійність у судженнях і оцінках.

Вступ у курсовій роботі має бути стислим, чітким, лаконічним і одночасно містити ряд обов'язкових вимог, а саме: обґрунтування вибору теми, її актуальності, визначення об'єкту, предмету, мети, завдань, хронологічних і територіальних меж, характеристику джерел, огляд спеціальної історичної літератури.

Текст курсової роботи завершується висновками, у яких викладають найбільш важливі результати одержані в роботі. Кожен висновок повинен бути аргументований і логічно виходити зі змісту роботи.

Після висновків іде список використаних джерел та літератури, додатки (за необхідності), а також коротка анотація на роботу державною та англійською мовами. Оптимальний обсяг анотації 750 – 1000 друкованих знаків (приблизно 0,5 стор.)

Загальний обсяг курсової роботи повинен становити для студентів молодших курсів 24 – 30 сторінок, для студентів старших курсів 30 – 35 сторінок друкованого тексту, де вступ становить 6 – 7 сторінок, висновки 2 – 3 сторінки.

Студенти повинні подати курсові роботи своїм науковим керівникам не пізніше 15 квітня, захист курсових робіт відбувається наприкінці квітня – на початку травня у відповідності з графіком затвердженим кафедрою історії стародавнього світу та середніх віків.

II. ДИПЛОМНА РОБОТА.

Дипломна робота є кваліфікаційною роботою випускника. Зміст дипломної роботи показує рівень загальнотеоретичної і професійної підготовки студента. Її мета:

- сприяти систематизації, закріпленню і поглибленню теоретичних і практичних знань з обраної спеціальності, застосування їх для вирішення конкретних завдань;
- розвиток навичок ведення дослідницької роботи і оволодіння методикою наукового дослідження;
- розвиток навичок узагальнення і аналізу результатів отриманих іншими дослідниками;
- оцінка ступеня підготовленості випускника до самостійної роботи в сучасних умовах за профілем спеціальності.

Дипломна робота повинна відповідати наступним вимогам:

- розглядати проблему, що не отримала достатнього висвітлення у спеціальній історичній літературі, або ж нову постановку відомої проблеми;
- містити елементи наукового дослідження і виконуватися на актуальну тему;
- мати чітку структуру і логічну послідовність викладу матеріалу;
- містити переконливу аргументацію, для чого робота повинна бути широко удокументована;
- завершуватись науково обґрунтованими, достовірними висновками.

Дипломна робота повинна містити: а) титульний аркуш; б) зміст (план); в) вступ; г) основну частину; д) висновки; ж) список використаних джерел та літератури; з) додатки (за необхідності); і) анотацію.

Титульний аркуш є першою сторінкою дипломної роботи. Його включають до загальної нумерації сторінок, проте номер сторінки на титульному аркуші не ставлять.

Відразу за титульним аркушем, на початку дипломної роботи, подається її зміст з найменуваннями та номерами початкових сторінок усіх розділів та підрозділів, зокрема, вступу, висновків, списку використаних джерел та літератури, додатків (за наявності) й анотації.

Вступ розкриває сутність і стан наукової розробки проблеми, обґрунтування її актуальності. Далі в певній послідовності подаються об'єкт, предмет роботи, методи наукового дослідження; хронологічні та географічні межі дослідження, мета і завдання роботи, огляд джерел та спеціальної історичної літератури, структура роботи.

Основна частина роботи складається з розділів та підрозділів. Кожен розділ починається з нової сторінки. Основному тексту кожного розділу може передувати передмова зі стислим описом обраного напряму й обґрунтуванням застосованих методів досліджень. Розділи, підрозділи повинні містити закінчену інформацію, а їхній зміст відповідати назвам. Наприкінці кожного розділу формулюють висновки зі стислим викладенням наведених у розділі наукових результатів, що дає змогу вивільнити загальні висновки від другорядних подробиць.

Висновки являють собою найменшу за обсягом (близько 5% усього тексту) частину дипломної роботи. Однак, це дуже важлива її частина, оскільки саме тут послідовно і лаконічно, без аналізу та доказу, без ілюстрацій, посилань на джерела і літературу викладаються найбільш важливі результати, одержані в роботі.

Важливо, щоб висновки були конкретними, відбивали результати здійсненого аналізу проблеми, особисті спостереження, а не являли собою перефразування загальновідомих положень про важливість вивчення тих чи інших питань історії.

У списку використаних джерел та літератури під рубрикою «джерела» подаються назви публікацій джерел за алфавітом. Спочатку кириличним шрифтом (українські, російські та ін.), потім – латиницею (італійські, німецькі, англійські тощо). Якщо в дипломній роботі були використані архівні матеріали, то рубрику «джерела» доцільно розділити на дві частини, скажімо «а» і «б». першу з них назвати «неопубліковані джерела», а другу – «опубліковані джерела». У неопублікованих джерелах слід чітко вказати їх локалізацію (назву архіву, фонд, номер опису, одиницю зберігання). Подавши список використаних джерел, студент переходить до рубрики «література» і подає тут в алфавітному порядку назви використаних наукових досліджень (монографій, статей, рецензій та ін.). Не слід відокремлювати книги від статей. Праці одного автора розміщуються в хронологічному порядку їх виходу, із вказівкою місця і року публікації та кількості сторінок.

До додатків доцільно включити допоміжний матеріал, необхідний для повноти сприйняття роботи. Це можуть бути історичні карти, схеми, окремі документи, які автор вважає доцільним навести повністю, таблиці, ілюстрації тощо. У додатках слід вказати на основі яких джерел інформації вони створені.

Дипломна робота закінчується короткою (приблизно на 0,5 сторінки) анотацією, де стисло характеризується її основний зміст. Анотація виконується державною та англійською мовами і має також містити перелік ключових слів (від 5 до 15) у називному відмінку, написаних через кому у рядок.

Обсяг дипломної роботи – приблизно 70 – 80 сторінок друкованого тексту. виконаного через 1,5 міжрядкових інтервали. Дипломна робота в обов'язковому порядку повинна бути зброшурована у твердій обкладинці.

Написання дипломної роботи є завершальним етапом навчання в університеті і формою підсумкового контролю знань і умінь студента. Те, як студент напише дипломну

роботу і яку оцінку поставить йому Державна екзаменаційна комісія (ДЕК) у ході захисту, може розглядатися як остаточний результат усього періоду навчання. Тому якість дипломної роботи, ступінь її самостійності, аргументованість і логічна витонченість захисту мають велике значення.

З одного боку, дипломна робота – це розширена і поглиблена подоба курсової роботи. До випускного курсу у студента вже є досвід написання і захисту на кафедрі трьох курсових робіт. Отож, у загальних рисах він уже уявляє як обрати тему диплому, що з нею робити, як вести себе на захисті.

З іншого боку, дипломна робота за своєю метою, завданнями і обсягом є значно серйознішим науковим дослідженням. Вимоги, які ставляться до неї, суттєво вищі, а її написання набагато складніше.

1. Загальний обсяг курсової роботи повинен становити на старших курсах, як уже зазначалось, 30 – 35 сторінок друкованого тексту, виконаного через 1,5 міжрядкових інтервали. Приблизний обсяг дипломної роботи удвічі більший: 70 – 80 друкованих сторінок.

2. Структура плану курсової роботи може бути простою (план, крім вступу і висновків, складається з пунктів, що відповідають розділам, як правило, розділів – три). Структура плану дипломної роботи складна, у неї входять розділи (зазвичай три), котрі, у свою чергу, поділяються на параграфи.

3. Курсова робота вважається успішно виконаною, якщо студенту вдалося в ній на основі аналізу рекомендованих джерел вірно поставити і коректно сформулювати проблему. Для курсової роботи постановки проблеми достатньо. Завданням дипломної роботи є не тільки постановка проблеми, але і знаходження шляху її вирішення. Отже, з наукової точки зору рівень дипломної роботи якісно відрізняється від рівня курсової і вимагає уже сформованих навичок теоретичного мислення.

4. Кількість використаних при підготовці курсової роботи джерел та літератури приблизно удвічі менша, ніж відповідні показники при написанні диплому, де важливим завданням є розгляд історії вивчення теми, існуючих у науці у цьому зв'язку концепцій, аналіз існуючої методології та обґрунтування вибору основних методів дослідження, що використовуються у дипломній роботі. У курсовій роботі все це також робиться, однак лише у загальних рисах, питання про методологію і методи дослідження взагалі опускаються.

Отож, відмінностей між курсовою і дипломною роботою достатньо. Досвід, отриманий у процесі написання курсових робіт, безумовно пригодиться студенту. проте написання дипломної роботи потребує від нього і багато нового.

Дипломна робота, безперечно, як вже зазначалось, може стати продовженням і розвитком курсових робіт або однієї з них, якщо взяти за основу чи відправний пункт дослідження її ідеї, накопичений науковий матеріал. У такому випадку відбувається перехід на новий теоретичний рівень розробки тієї ж проблеми. Можна навіть використовувати текст курсової роботи у якості одного з розділів диплому, зробивши в ньому необхідні зміни, щоб узгодити його з загальним задумом дипломної роботи.

По завершенні написання тексту дипломної роботи студент подає її для перевірки своєму науковому керівникові. Передзахист дипломних робіт відбувається на засіданні кафедри наприкінці квітня – на початку травня. Потім, у встановлений час, дипломна робота захищається студентом на засіданні Державної екзаменаційної комісії.

Студенту, який захистив дипломну роботу, склав державні екзамени, відповідно до вимог освітньо-професійної програми підготовки, рішенням ДЕК присвоюється кваліфікація – «спеціаліст з історії» та видається державний документ про освіту.

Студент, який при складанні державного екзамену або при захисті дипломної роботи отримав незадовільну оцінку відраховується з університету і йому видається академічна довідка встановленого зразка.

У випадку, коли захист дипломної роботи визнається незадовільним, Державна екзаменаційна комісія встановлює, чи може студент подати на повторний захист ту саму роботу з доопрацюванням, чи він зобов'язаний розробити нову тему, з визначеного кафедрою переліку.

Студент, який не захистив дипломну роботу, допускається до повторного її захисту протягом трьох років після закінчення університету.

Повторний захист дипломної роботи дозволяється не раніше, як під час наступної державної атестації.

III. МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА.

Магістерська робота виконується на II році навчання студента за освітньо-професійною програмою підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр». Магістерська робота являє собою теоретичне дослідження, що носить самостійний характер і присвячене розгляду актуальної, теоретично нової і практично значимої теми. Ця робота має містити науково обґрунтовані теоретичні результати і свідчити про спроможність студента самостійно проводити наукові дослідження в галузі історичної науки.

Структура магістерської роботи складається з наступних частин:

1. титульний аркуш;
2. зміст (план);
3. вступ;
4. змістові розділи роботи;
5. висновки;
6. список використаних джерел та літератури;
7. додатки;
8. анотація.

Зміст магістерської роботи визначається її темою та знаходить відображення в основних її структурних частинах.

План магістерської роботи має бути складним і включати як мінімум три розділи, кожен з яких повинен містити по 2 – 3 підрозділи.

Обсяг магістерської роботи має становити 100 – 120 сторінок друкованого тексту, виконаного через 1,5 міжрядкових інтервали.

Головним завданням вступної частини є обґрунтування актуальності та практичної значущості обраної теми магістерської роботи. Крім того, у вступі мають бути чітко визначені предмет та об'єкт дослідження, хронологічні і територіальні межі роботи, мета та основні завдання, що вирішуються в ході дослідження. Мета роботи відбиває її головну ідею й звичайно тісно переплітається з назвою роботи. Завдання роботи – це ті кроки, які необхідно зробити для досягнення мети дослідження. Найчастіше завдання роботи перегукуються зі структурними одиницями основної частини роботи, тобто з назвами розділів чи підрозділів, у яких і розкриваються ці завдання.

У вступі повинна також міститись характеристика методів наукового дослідження, можливостей та перспектив їх застосування в наступних розділах магістерської роботи. Дослідження має проводитись на засадах історизму та об'єктивізму з використанням таких загальнонаукових методів як аналіз, синтез, індукція та дедукція. Зі спеціальних методів у магістерській роботі, як правило, використовуються наступні: історико-генетичний, історико-порівняльний, синхронний, діахронний, статистичний і метод історичної реконструкції.

У першому розділі магістерської роботи характеризуються її джерельна база та історіографія дослідження. Значно полегшує аналіз джерел вдало проведена їх класифікація, для чого студент повинен володіти необхідною сумою знань з курсу джерелознавства. Найкраще класифікацію проводити за типами, родами і видами, а для

правильного визначення категорії джерел і одночасно ступеня їх достовірності, варто скористатися розробками О.П. Пронштейна, О.М. Медушевської та ін.¹. Неоціненне значення для студента, особливо в плані пошуку джерел, їх класифікації та систематизації, мають навчальні посібники з джерелознавства історії стародавнього світу та середніх віків². Джерелознавчий огляд магістерської роботи повинен дати відповіді на питання про те, які інформативні можливості документу, ступінь достовірності, наведених у ньому даних, його особливості. Слід також зазначити, які питання теми він дозволяє висвітлити і з яких питань не містить інформації.

В огляді літератури дається аналіз стану наукової розробки теми. Підкреслюються окремі аспекти проблеми, висвітлені у працях вітчизняних та зарубіжних вчених. Називаються питання, котрі залишаються невирішеними. Бажано закінчити цей розділ коротким висновком щодо ступеня розробленості даної теми в історіографії і перспектив проведення подальших досліджень з розглядуваної проблематики.

У розділах роботи, що розкривають тему, обов'язково повинен бути присутнім фактичний матеріал, котрий використовується як у якості аргументу, так і в якості ілюстрацій окремих тверджень автора. Опис різних сторін історичного процесу повинен бути конкретним, студенти показують тут своє вміння будувати виклад, виходячи з фактів, спираючись на них. При цьому важливо не просто переказувати ті чи інші факти, але і давати їм пояснення, висловлювати власне ставлення до трактувань спірних питань, розкривати закономірності історичного процесу.

Весь виклад і структура магістерської роботи повинні бути підпорядковані єдиній логіці реалізації мети, чітко визначеної автором. Матеріал повинен викладатися логічно, зв'язно, послідовно, аргументовано. Необхідно уникати повторень, нечітких формулювань та розпливчатих трактувань. Усі підрозділи мають бути логічно пов'язаними між собою і закінчуватись коротким резюме, а після розділу – розширеними висновками стосовно проблеми дослідження. Загальні висновки магістерської роботи містять узагальнення і стислі підсумки проведеного дослідження, які повинні давати відповіді на поставлені автором завдання.

Магістерська робота, як і інші види наукових праць студентів, вимагає серйозного ставлення до стилю й мови, які склалися під впливом так званого академічного етикету. Наукова мова має певні стилістичні особливості. Основною її рисою є об'єктивність викладу інформації. Обов'язковою вимогою об'єктивності викладу матеріалу є вказівка на джерело повідомлення або автора висловленої думки, що реалізується через використання слів і сполучень «за повідомленням», «за даними», «на думку» тощо.

Стиль писемної наукової мови – це безособовий монолог. Уся увага зосереджується на змісті повідомлення, авторське «я» відсунуте на другий план. Виклад матеріалу в роботі слід вести від першої особи множини (На нашу думку...), але краще віддавати перевагу безособовій формі (... дає можливість переконатися...). Стиль магістерської роботи має бути діловим, що виключає забарвлення тексту емоційними висловлюваннями. Іншими необхідними рисами наукової писемної мови, яку слід використовувати в магістерській роботі, є смислова точність, якість і стислість.

Завершена магістерська робота перевіряється науковим керівником, який готує відгук на неї. Наприкінці квітня – на початку травня на засіданні кафедри історії стародавнього світу та середніх віків відбувається передзахист магістерських робіт. Магістерська робота, яку успішно захистив магістрант на попередньому захисті,

¹ Пронштейн А.П. Методика исторического источниковедения. – Ростов-на-Дону, 1976; Медушевская О.М. Источниковедение: теория, история и метод. – М., 1998.

² Источниковедение истории Древнего Востока. – М., 1984; Бузескул В.П. Введение в историю Греции. Обзор источников и очерк разработки греческой истории в XIX и в начале XX в. – СПб., 2005; Источниковедение Древней Греции (эпоха эллинизма) / Под ред. В.И. Кузищина. – М., 1982; Бокщанин А.Г. Источниковедение Древнего Рима. – М., 1981; Люблинская А.Д. Источниковедение истории Средних Веков. – Л., 1955.

переплітається у палітурній майстерні і направляється на зовнішню рецензію. За умов наявності позитивної зовнішньої рецензії, остаточного варіанту відгуку наукового керівника магістерська робота реєструється на кафедрі і передається на розгляд завідувачу кафедри, який приймає рішення про допуск магістранта до захисту магістерської роботи на засіданні Державної екзаменаційної комісії. Допуск до захисту здійснюється через відповідний запис завідувача кафедри на титульній сторінці магістерської роботи.

До початку захисту магістерської роботи на засіданні Державної екзаменаційної комісії подаються:

- магістерська робота;
- письмовий відгук наукового керівника;
- зовнішня рецензія на магістерську роботу.

За результатами захисту ДЕК приймає рішення щодо оцінки захисту і роботи, про присвоєння магістранту відповідної кваліфікації і про видачу йому диплома державного зразка.

IV. ОФОРМЛЕННЯ ТЕКСТУ РОБОТИ.

Наукова робота (курсова, дипломна, магістерська) має бути виконана у вигляді комп'ютерного набору на одному боці аркуша білого паперу формату А4 (210X297 мм.). Комп'ютерний набір усього тексту виконується шрифтом «Times New Roman» (кегель № 14) через півтора міжрядкових інтервали, до тридцяти рядків на сторінці.

Текст роботи необхідно друкувати, залишаючи поля таких розмірів: ліве – 30 мм., праве – 10 мм., верхнє, нижнє – 20 мм.

Мова курсових, дипломних і магістерських робіт – державна, стиль – науковий, чіткий, без орфографічних і синтаксичних помилок, послідовність – логічна. Друкарські помилки, описки і графічні неточності, які виявилися в процесі написання роботи, можна виправляти підчищенням або зафарбуванням білою фарбою і нанесенням на тому ж місці виправленого тексту машинописним способом. На одному аркуші допускається не більше двох виправлень.

Нумерація сторінок наукової роботи – наскрізна: перша сторінка – титульна, друга – зміст і т.д. Нумерація проставляється з першої сторінки вступу (як правило порядковий номер 3) до останньої сторінки списку використаних джерел та літератури. Номер сторінки проставляється арабськими цифрами в правому верхньому куті. На титульній сторінці номер сторінки не проставляється. Якщо в роботі містяться додатки (таблиці, схеми тощо), їх потрібно нумерувати саме як додатки з посиланням на них у тексті.

Текст основної частини поділяють на розділи та підрозділи. В тексті основної частини необхідно робити абзаци, стандартом 1,25 см.

Заголовки структурних частин роботи «ЗМІСТ», «ВСТУП», «РОЗДІЛ», «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ», «ДОДАТКИ», «АНОТАЦІЯ» друкуються великими літерами симетрично до тексту. Заголовки підрозділів – маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу. Крапку в кінці заголовка не ставлять. Якщо заголовок складається з двох або більше речень, їх розділяють крапкою. Відстань між заголовком та текстом повинна дорівнювати 3-4 інтервали. Кожну структурну частину роботи (крім підрозділів) слід починати з нової сторінки.

Зміст, вступ, висновки, список використаних джерел та літератури не нумерують (тобто, не можна друкувати так: «1. Вступ» або «Розділ 5. Висновки»). Номер розділу ставлять після слова «РОЗДІЛ», після номера крапку не ставлять, потім з нового рядка друкують заголовок розділу.

Підрозділи нумерують у межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номера розділу і порядкового номера підрозділу, між якими ставлять крапку, наприклад: «1.2» (другий підрозділ першого розділу).

Ілюстрації (малюнки, фотографії, репродукції, карти, схеми) необхідно подавати у роботі безпосередньо після тексту, де вони згадані вперше, або на наступній сторінці. Ілюстрації починаються словом «Рис.» і нумеруються послідовно в межах розділу, за винятком ілюстрацій, поданих в додатках. Номер ілюстрації повинен складатися з номера розділу і порядкового номера ілюстрації, між якими ставиться крапка. Наприклад: Рис. 1.2. (другий рисунок першого розділу). Номер ілюстрації, її назва і пояснювальні підписи (за потреби) розміщуються послідовно під ілюстрацією, друкуються нежирним шрифтом розміром 14 пт з вирівнюванням по ширині і без абзацу. В кінці назви ставиться крапка. Якщо розмір ілюстрації менший від формату А4, їх слід наклеїти на стандартні аркуші білого паперу А4.

Цифровий матеріал, як правило оформлюють у вигляді таблиць. Кожна таблиця повинна мати назву, що відображає її зміст. Назву таблиці розміщують над нею і друкують симетрично до тексту. В кінці назви таблиці крапка не ставиться. всі таблиці слід нумерувати. Праворуч над назвою з прописної букви пишуть слово «Таблиця» та її порядковий номер. Знак № перед цифрою не ставиться. Номер таблиці складається з номера розділу та порядкового номера таблиці в даному розділі (наприклад: Таблиця 1.3 – третя таблиця першого розділу).

Лівий та правий край таблиці при портретному розташуванні повинен співпадати з краями тексту або таблицю слід розташувати по центру. Якщо в роботі одна таблиця, то вона нумерується за загальними правилами.

При оформленні таблиці слід дотримуватись певних правил. Вертикалі графі таблиці нумерують тільки в тих випадках, коли в тексті на них є посилання або таблицю частково переносять.

При перенесенні частини таблиці на іншу сторінку слово «Таблиця» і її номер вказують один раз праворуч над першою частиною таблиці, над іншими частинами таблиці пишуть слова «Продовження таблиці» і вказують її номер, наприклад: «Продовження таблиці 1.2». Якщо всі показники таблиці мають однакові одиниці виміру, їх виносять у заголовок таблиці, відокремлюючи комою, якщо різні – вказують в графах боковиках таблиці. Позначення одиниць виміру має відповідати загальноприйнятим стандартам.

Таблицю розміщують після першого посилання на неї в тексті або одразу на наступній сторінці. Посилання мають бути в тексті на всі таблиці. Таблиця розміщується уздовж сторінки або впоперек з відповідним поворотом її за годинниковою стрілкою. Те ж стосується і рисунків.

У кінці роботи у порядку посилань на них у тексті розміщуються додатки. Кожен додаток повинен починатися з нової сторінки, мати заголовок, надрукований угорі малими літерами з першої великої симетрично тексту сторінки. Посередині рядка під заголовком малими літерами з першої великої друкуються слово «Додаток ___» і велика літера, що його позначає.

Додатки слід позначати послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер Г, Є, І, Ї, Й, О, Ч, Ь, наприклад: Додаток А; Додаток Б і т.д.

Текст кожного додатка при необхідності може бути поділений на розділи і підрозділи, які нумерують у межах кожного додатка. У цьому разі перед кожним номером ставлять позначення додатку (літеру) і крапку, наприклад: А.2 – другий розділ додатку А.

Ілюстрації, таблиці, розміщені в додатках, нумерують у межах кожного додатка, наприклад: Рис. Д. 1.2. – другий рисунок першого розділу додатку Д; таблиця А.1. – перша таблиця додатку А.

Важливим і обов'язковим елементом грамотного оформлення роботи є бібліографічні посилання, тобто посилання на використані джерела та літературу. Бібліографічні посилання є обов'язковими при огляді джерел і літератури, при цитуванні, наведенні конкретних цифр, дат та інших даних з джерел і спеціальної історичної літератури, викладі думок і точок зору авторів і т.і.

Найпоширеніший спосіб посилань полягає в тому, що наприкінці необхідного речення ставиться номер посилання арабською цифрою, а воно саме подається внизу сторінки (під рискою). Нумерація підрядкових посилань буває наскрізною, але частіше на кожній сторінці подається окрема нумерація. Коли якийсь видання цитується вперше, то його назву слід подати повністю разом з вихідними даними. Якщо цитується якийсь положення даного джерела або дослідження, то неодмінно треба вказати й сторінку. Якщо треба дещо нижче послатися на ту саму працю, то вже не має потреби подавати всі вихідні дані, а можна обмежитися лише стислим: «Там само» і подати необхідну сторінку. Наприклад:

¹ Ставнюк В.В. Фемістокл і Афіни: діяльність Фемістокла в контексті еволюції афінського поліса. – К.: Прайм-М, 2004. – С. 56.

² Там само. – С. 59.

³ Там само.

Буває необхідність послатися на одну і ту ж саму працю декілька раз в різних частинах роботи. У таких випадках допустимо після першого повного посилання на цю працю наступні давати у скороченому вигляді, зберігши прізвище та ініціали автора, частину заголовку роботи. Наприклад:

Сергеев И.П. Римская империя в III веке нашей эры. Проблемы социально-политической истории. – Харьков: Майдан, 1999. – С. 41.

Наступне: Сергеев И.П. Римская империя в III веке... – С. 52.

Коли дається посилання на кілька праць одного і того ж автора, у переліку прізвище вказується лише у першому випадку, далі зазначаємо: «Його ж», або «Ї ж» і перераховуємо наступні праці, відокремлюючи їх крапкою з комою. Наприклад:

¹ Рубель В.А. Японська цивілізація: традиційне суспільство і державність. – К.: Аквілон-Прес, 1997; Його ж. Історія Середньовічного Сходу. – К.: Либідь, 2002; Його ж. Історія цивілізацій доколумбової Америки. – К.: Либідь, 2005.

Якщо в одному підрядковому посиланні потрібно послатись на декілька робіт, то їх відокремлюють одна від одної крапкою з комою. Наприклад, у тексті роботи ми зазначаємо, що в останні десятиліття у вітчизняній медієвістиці було створено ряд робіт, присвячених вузловим проблемам середньовічного міста і ці роботи вказуємо у посиланні:

¹ Дятлов В. «В ім'я Бога і загального добра». Нижчі верстви населення німецького міста і Реформація. – Чернігів: Сіверянська думка, 1997; Подаляк Н. Могутня Ганза. Комерційний простір, міське життя і дипломатія XII – XVII ст. – К.: Темпора, 2009; Сорочан С. Византия IV – IX веков: этюды рынка. Структура механизмов обмена. – Харьков: Майдан, 2001.

Коли необхідно спростити підрядкові посилання на літературу, видрукувану латиницею, то використовують поняття: *Ibidem* (Там само); *Idem*, *Eadem*, *Idem* (Той самий, Та сама, Ті самі); *Ejusdem* (Його ж); *Eorundem* (Їх же) тощо. Наприклад:

¹ Fritze K. Die Hansestadt Stralsund. Die ersten beiden Jahrhunderte ihrer Geschichte. – Schwerin, 1961; *Idem*. Am Wendepunkt der Hanse. Studien zur Wirtschafts- und Sozialgeschichte wendischer Hansestädte in der ersten Hälfte des 15 Jhs. – Berlin, 1967; *Idem*. Bürger und Bauer zur Hansezeit. Studien zu den Stadt-Land-Beziehungen an der südwestlichen Ostseeküste vom XIII. bis zum XV. Jht. – Weimar, 1976.

В наукових роботах з історії стародавнього світу та середніх віків часто доводиться посилатись на твори античних та середньовічних авторів. Слід звернути увагу на деякі

особливості у оформленні посилань на них. Твори давніх авторів, як правило, поділені на так звані книги, розділи та параграфи, або пісні і строфи. Тому, посилаючись на праці грецьких, римських, французьких, німецьких, арабських авторів і т.д. у першому посиланні вказують повні свідчення про роботу, але замість сторінок пишуть номер книги і розділу, параграфу або пісні і строфи. Наприклад:

- ¹ Титмар Мерзебургский. Хроника в 8 книгах. / Перевод с лат. И.В. Дьяконова. – М.: Русская панорама, 2008. – VI. – 25. (Тут VI означає номер книги, а 25 – розділ цієї книги). Усі наступні посилання на цю роботу пишуться скорочено: Титмар. Хроника, VI, 25.

Якщо, скажімо, хроніка Титмара буде використана за польською мовним виданням, то перше посилання, наприклад, буде таким:

- ¹ Kronika Thietmara / Tłumaczenie z tekstu łacinskiego, wstęp i przypisy M.Z. Jedlicki. – Krakow: Universitas, 2005. – L. VI. – S. 25. Наступні посилання такі: Thietmar, L. VI, S. 25.

Коли той чи інший документ цитується автором не на основі першоджерела, а береться з окремих праць, то посилання робиться на ту книгу, де це першоджерело використане:

Цит. за: Тарасенко Н.А. Древнеегипетская мифология в изобразительной традиции Книги Мёртвых. – К.: Интерпресс ЛТД, 2009. – С. 64.

Доречі, варто нагадати про те, що цитати наводяться лише тоді, коли вони мають принципове значення і підвищують науковий рівень роботи, посилюючи зміст. Не слід наводити занадто довгі цитати або ж переобтяжувати зміст надмірним цитуванням. Науковий стиль вимагає точного відтворення цитованого тексту. Загальні вимоги до цитування такі:

а) текст цитати починається і закінчується лапками і наводиться в тій граматичній формі, в якій він поданий у джерелі, із збереженням авторського написання;

б) цитування повинно бути повним, без довільного скорочення авторського тексту та без перекручень думок автора. Пропуск слів, речень, абзаців при цитуванні допускається без перекручення авторського тексту і позначається трьома крапками. Вони ставляться у будь-якому місці цитати (на початку, всередині, в кінці). Якщо перед випущеним текстом або за ним стояв розділовий знак, то він не зберігається;

в) кожна цитата обов'язково супроводжується посиланням на джерело;

г) при непрямому цитуванні (переказі, викладі думок інших авторів своїми словами), що дає значну економію тексту, слід бути гранично точним у викладенні думок автора, коректним щодо оцінювання його результатів і давати відповідні посилання на джерело;

д) якщо треба виявити ставлення автора роботи до окремих слів або думок з цитованого тексту, то після них у круглих дужках ставлять знак оклику або знак питання;

е) коли автор роботи, наводячи цитату, виділяє в ній деякі слова, то робиться спеціальне застереження, тобто після тексту, який пояснює виділення, ставиться крапка, потім дефіс і вказуються ініціали автора роботи, а весь текст застереження вміщується в круглі дужки. Варіантом таких застережень є: (курсив наш. – М.Р.), (підкреслено мною. – М.Р.), (розбивка моя. – М.Р.).

Виконавець роботи повинен давати посилання на останні видання публікацій. На більш ранні видання можна посилатися лише в тих випадках, коли в них наявний матеріал, який не включено до останнього видання.

Якщо цитовано або використано матеріали з іноземної літератури або архіву, то посилання даються мовою оригіналу.

Посилання на ілюстрацію вказують її номером. Наприклад: «Рис. 1.2.».

На всі таблиці наукової роботи повинні бути посилання у тексті, при цьому слово «таблиця» пишуть скорочено, наприклад: «... в табл. 1.2.». У повторних посиланнях вживають скорочено слово «дивись», наприклад: «див. табл. 1.3.».

Одна із суттєвих частин наукової роботи, що віддзеркалює самостійну творчу працю її автора і демонструє ступінь фундаментальності проведеного дослідження – список використаних джерел та літератури, котрий розміщується після висновків.

Список використаних джерел та літератури повинен містити для курсової роботи – не менше 25 найменувань, для дипломної роботи – не менше 60 найменувань, для магістерської роботи – не менше 80 найменувань, які подаються в алфавітному порядку. Вважається, що не слід включати до переліку ті джерела, на котрі не було посилань у тексті роботи. Крім того, не рекомендується подавати у списку використаних джерел та літератури підручники, енциклопедичні словники та науково-популярні книги.

Відомості про джерела та літературу, які включені до списку, необхідно давати згідно з вимогами державного стандарту з обов'язковим наведенням назв праць, міста, видавництва та загальної кількості сторінок у праці.

ПРИКЛАДИ ОФОРМЛЕННЯ БІБЛОГРАФІЧНОГО ОПИСУ У СПИСКУ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ, ЯКИЙ НАВОДИТЬСЯ У НАУКОВІЙ РОБОТІ.

Характеристика джерела	Приклад оформлення
Книги: один, два або три автори	Ставнюк В.В. Становлення афінського поліса / Ставнюк В.В. – К.: Аквілон-Плюс, 2005. – 216 с. Крижановська О.О. Історія середніх віків. Вступ до історії західноєвропейського Середньовіччя / О.О. Крижановська, О.П. Крижановський. – К.: Либідь, 2004. – 366 с. Шаповалова М.С. Історія зарубіжної літератури. Середні віки та Відродження / Шаповалова М.С., Рубанова Г.Л., Моторний В.А. – Львів: Вища школа, 1982. – 440 с.
Багатотомні видання	История Европы с древнейших времен до наших дней: В 8 т. / Главная редколлегия (председатель З.В. Удальцова и др.); редколлегия тома (Е.С. Голубцова – отв. ред.). Т. 1. Древняя Европа . – Москва: Наука, 1988, – 704 с.
Перекладні видання	Блок М. Феодалне суспільство / М. Блок: Пер. з фр. В. Шовкун. – К.: Всесвіт, 2002. – 528 с.
Збірки наукових праць	Етнічна історія народів Європи: Зб. наукових праць / За ред. В.Ф. Колесника та ін. – К., 2011. – Вип. 34. – 140 с.
Статті у збірниках наукових праць, журналах	Ставнюк В.В. Доля античної спадщини в Україні: Античні студії і формування історико-філософських поглядів Михайла Драгоманова / В.В. Ставнюк // Український історичний журнал. – 1998. - № 6. – С. 46 – 54. Щіцина К.В. Політичні репресії в Римській республіці за часів Сулли / К.В. Щіцина // Часопис української історії. – К., 2009. – Вип. 11. – С. 58 – 64.

Доповіді, тези доповідей	Пуховець Д. Хрещення Константина Великого / Д. Пуховець // Дні науки історичного факультету – 2009: Матеріали II Міжнародної конференції вчених, присвяченої 175-річчю Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – Вип. II: у 4-х част. / Редкол.: чл.-кор. НАНУ, проф. В.Ф. Колесник (голова) та ін. – Ч. 3. – К., 2010. – С. 53 – 55.
Складові частини книги	Сванидзе А.А. Средневековые города Западной Европы: некоторые общие проблемы / А.А. Сванидзе // Город в средневековой цивилизации Западной Европы. Т. 1. Феномен средневекового урбанизма. – М.: Наука, 1999. – С. 9 – 41.
Дисертації	Борисова О.В. Генеза наукової парадигми історичного процесу в середні віки (V – XV ст.): дис. доктора іст. наук: 07.00.02 / Борисова Ольга Василівна. – Донецьк, 2006. – 508 с.
Автореферати дисертацій	Зелінський А.Л. Трансформація громадян еллінської ойкумени у Птолемеївських підданих: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук: спец. 07.00.02. «Всесвітня історія» / А.Л. Зелінський. – К., 2004. – 20 с.
Збірники документів	Хроники и документы времен Столетней войны / Пер., сост, предисл., прим., табл., карты М.В. Аникиева; Под ред. Ю.П. Малинина. – СПб.: Изд-во С.-Петербур. ун-та, 2005. – 425 с.
Документ із збірника документів	Право, надіслане шефенами Магдебурга місту Герліцу в 1304 р. // Історія західноєвропейського середньовіччя. Хрестоматія / Упорядник М.О. Рудь. – К.: Либідь, 2005. – С. 495 – 512.
Електронні ресурси	Рудоквас А.Д. Очерки религиозной политики Римской империи времени императора Константина Великого [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.centant.pu.ru/aristeas/monogr/rudokvas/rud010.htm#vved

ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ ТИТУЛЬНОГО АРКУША КУРСОВОЇ РОБОТИ

Додаток А

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

**Кафедра історії
стародавнього світу
та середніх віків**

Повсякденне життя міст Англії (XI – XIII ст.)

**Курсова робота
студента III курсу
історичного факультету
Охріменка Олександра
Святославовича**

**Науковий керівник:
к.і.н., доц. Рудь М.О.**

Київ – 2010

**ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ ТИТУЛЬНОГО АРКУША
МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ**

Додаток Б

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Історичний факультет

**Кафедра історії
стародавнього світу
та середніх віків**

**Жінка в приватно-побутових відносинах та релігійному житті
Римської імперії (I – II ст. від Р.Х.)**

**Магістерська робота
студентки II курсу
магістратури
денної форми навчання
Римбалович Катерини
Миколаївни**

**Науковий керівник:
д.і.н., проф. Ставнюк В.В.**

Київ - 2011

ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ АНОТАЦІЇ НА РОБОТУ

Додаток В

АНОТАЦІЯ

Тищенко Ю.А. **Суспільно-політичний розвиток середньовічних кочовиків: історіографія проблеми.**

У магістерській роботі на основі історіографічних досліджень розглянуто суспільно-політичний розвиток середньовічних кочовиків, досліджено основні етапи розвитку проблеми. Автором проаналізовано процес становлення і розвитку проблематики у світовій історіографії XIX – початку XX століття, а також окреслено зміни у процесі вивчення суспільно-політичного розвитку середньовічних кочовиків внаслідок розширення джерельної бази і поширення марксистської методології дослідження. Висвітлено стан дослідження проблеми у вітчизняній та зарубіжній історіографії на сучасному етапі. Охарактеризовано основні теорії і концепції, в яких розглядались проблеми специфіки суспільно-політичного розвитку середньовічних кочовиків. Розглянуто перспективи розвитку теоретичних розробок кочівницької тематики в сучасній українській історіографії, а також здійснена спроба визначити напрямки подальшої наукової розробки теми.

Ключові слова: історіографія проблеми, середньовічні кочовики, суспільно-політичний розвиток, кочівникознавство.

SUMMARY

Y.A. Tischenko **Political and social development of medieval nomads: historiography of the problem.**

In the master's thesis on the basis of historiographical research examined the socio-political development of medieval nomads, investigated the main stages of development problems. The author analyzes the process of formation and development issues in world historiography of the nineteenth – early twentieth century, and outlines changes in the process of socio-political development of medieval nomads due to expansion of the source base and the spread of Marxist methodology of the study. In the well was considered state of research problems in domestic and foreign historiography of the modern stage. Characterizes the basic scientific theories and concepts in which the issues were addressed specific social and political development of medieval nomads. Perspectives of development of theoretical developments subjects of nomads in modern Ukrainian history and an attempt to identify areas for further scientific development topics.

Keywords: historiography of the problem, medieval nomads, political development, subjects of nomads.